

Verloop der Bouwkosten

december 1996

BDB Indexcijfers voor Bouwkosten, 50 jaar Bureau Documentatie Bouwwezen

Vóór de tweede wereldoorlog, zo lezen we in een boekje uitgegeven bij het 25 jarig bestaan van het Bureau Documentatie Bouwwezen, bestond er eigenlijk nauwelijks interesse voor een systematische aanpak van de problemen die zich voordoen wanneer men de bouw overlaat aan de anarchistische krachten van een volledig vrije en ongereguleerde markt. Het BDB bestaat inmiddels 50 jaar, en uit haar archieven is een aardig beeld te vormen van met name de ontwikkeling van de bouwkosten.

In 1935 werd door het NVV en de SDAP het zogenaamde Plan van de Arbeid gepresenteerd, met daarin een zeer belangrijke rol voor een planmatige aanpak van de volkshuisvesting en woningbouw. In 1940 verscheen het fameuze boek van ir. J. Van der Wal "De ontwikkeling van het Bouwbedrijf in Nederland". Een belangrijk deel van dit boek bepleit de rationalisatie van het bouwbedrijf en de schrijver doet een hele serie aanbevelingen om noodzakelijke stappen in de richting van een veel efficiëntere bouw mogelijk te maken. Het boek van van der Wal en het Plan kwamen te vroeg of misschien te laat: de oorlog verhinderde een daadwerkelijke uitwerking. Diezelfde oorlog maakte echter een planmatig bouwbeleid en gericht ingrijpen op de bouwmarkt absoluut noodzakelijk. Daarin ook ligt de ontstaansreden van het BDB.

Het Bureau Documentatie Bouwwezen was eigenlijk al in de oorlog opgericht. De formele oprichting van de stichting Bureau Documentatie Bouwwezen gebeurt meteen na de oorlog. De stichtingsakte vermeldt 16 december 1946.

In 1943 had ingenieur J. van Ettinger, de latere directeur van de stichting BDB, in een achterkamertje van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) al een bureau ingericht dat de informatie verzamelde die nodig zou zijn voor de wederopbouw, na de bevrijding. Men mocht toentertijd natuurlijk helemaal nog niet spreken van "na de bevrijding" en daarmee kreeg dit kleine bureau iets illegaals. Men kan nu zeggen dat het vooruitzien was, iets wat eigenlijk in de aard van de bedoelingen van de later stichting lag opgesloten, informatie verzamelen voor toekomstige bouwactiviteiten.

Eind 1944 wendde de Dienst van den Algemeen Gemachtigde voor den Wederopbouw zich tot het Bureau Documentatie Bouwwezen met het verzoek "een regelmatige berichtgeving te willen voorbereiden over het verloop van de bouwkosten in Nederland". Dit moest in samenwerking met het bedrijfsleven gebeuren. De overheid had behoefte aan deze indexcijfers in verband met de behandeling van (oorlogs)schadeclaims. Maar ook wilde de overheid de toekomstige bouw-productie kunnen volgen en, waar mogelijk zo nodig bijsturen.

Op 9 november 1944 werd de Commissie Indexcijfers Bouwkosten geïnstalleerd:

- voor het BDB: ir. J. van Ettinger, directeur (en voorzitter van de commissie), A. Rombouts (secretaris) en ing. L.J. Westra;
- namens de Overheid: ir. J. Denijs, hoofd afd.II van de Dienst voor Volkshuisvesting Rotterdam en ir. A. Schuil, hoofd van het Bureau Bouweconomische Vraagstukken van het Ministerie van Openbare Werken en Wederopbouw;
- vanuit het Bedrijfsleven: H. van Eesteren, directeur van de NV Aannemersbedrijf v/h Boele en Van Eesteren, ir. A Haas, ingenieur bij de NV Hollandsche Beton Mij en ir. J. van der Wal, directeur van de NV Bataafsche Aannemers Mij v/h fa v.d. Wal en Zn.

Dit gerenommeerde gezelschap kwam regelmatig bijeen op nummer 62 aan de Koninginnegracht te 's Gravenhage, waar het Bureau Documentatie Bouwwezen (BDB) toen gehuisvest was.

BOUW

Reeds in oktober van 1945 verscheen het eerste nummer van het blad BOUW, uitgave van een stichting met een sterk aan het BDB verbonden doelstelling, namelijk "publicaties te verzorgen op het gebied van het bouwwezen en de wederopbouw en het economisch herstel van Nederland, naast het bevorderen van studies op deze gebieden en al wat in de ruimste zin met dit alles samenhangt." Als directeur van de stichting BOUW trad dezelfde ir. J. Van Ettinger op. En in het bestuur van deze stichting zien we ir. Van der Wal en nog andere uit de omgeving van het BDB bekende mensen.

Bouwcentrum

Spoedig, om precies te zijn in 1946, werd ook het Bouwcentrum opgericht, oorspronkelijk bedoeld als tentoonstelling van en informatie over bouwmaterialen, naar het voorbeeld van Bouwcentra in het buitenland. Ook voor het Bouwcentrum werd gekozen voor de stichtingsvorm, met weerom de heer van Ettinger als praktisch directeur en ir. J.J. van der Wal in het bestuur. De doelstelling van het Bouwcentrum was "Het geven van aanschouwelijke, mondelinge en schriftelijke, objectieve

voorlichting aangaande het bouwwezen; het verzamelen, doen verzamelen en bestuderen van gegevens met het oog op deze voorlichting, het wekken van belangstelling daarvoor en alles wat daarmee samenhangt”.

Vier stichtingen

De drie stichtingen hebben lange tijd zelfstandig naast elkaar bestaan. De onderlinge samenwerking, gegeven de nauw aan elkaar verbonden doelstellingen en het gezamenlijke domein van “het bouwwezen” maakte het evenwel mogelijk om vanaf 1949 de besturen in elkaar te schuiven onder één gemeenschappelijke raad van toezicht.

In 1952, het jaar waarin men ging samenwonen in de nieuwbouw aan het Weena te Rotterdam, werd aan dit drietal de stichting Ratiobouw als vierde toegevoegd.

Trem naar Rldam

In het mei-nummer van de eerste jaargang van BOUW schrijft de bovengenoemde commissie:

“De bouwnijverheid is te uitgebreid en te gecompliceerd, dan dat men aan de hand van een enkelvoudig indexcijfer het verloop van de bouwkosten kan bestuderen. Differentiatie is daarom noodzakelijk en wel:

- 1e. Naar soort van werkzaamheid: nieuwbouw, onderhoud, herstel lichte resp. zware schade;
- 2e. naar soort van bouwwerk: burgerlijke- en utiliteitsbouw, wegenbouw, grond- en waterbouw;
- 3e. naar de bouwwijze: baksteenbouw, staal- resp. betonskeletbouw, enzovoort.;
- 4e. naar de plaats waar gebouwd wordt: groote en kleine stad, platteland.

Daar eenerzijds de volledige uitwerking van het zoo juist uitgestippelde programma zeer veel tijd in beslag zou nemen, en anderzijds het wenschelijk geacht werd zoo vlug mogelijk tot resultaten te

komen, heeft de Commissie, mede op verzoek van den Dienst van den Algemeen Gemachtigde voor den Wederopbouw, allereerst aandacht geschonken aan den nieuwbouw van woningen.”

“Het groote gebied dat de bouwnijverheid bestrijkt en de daaruit voortvloeiende specialisatie dwong de commissie haar ledental uit te breiden, waartoe zij een beroep heeft gedaan op de Overheid en het Bedrijfsleven.”

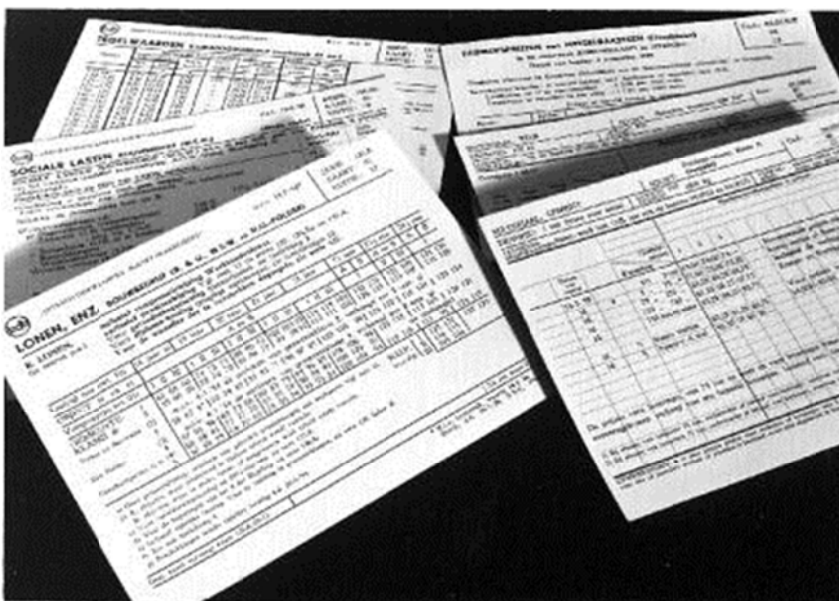
- Voor de overheid kwam erbij: dr. ir. H. van Beusekom, plv. Hoofd van de Dienst voor de Volkshuisvesting van het Ministerie van Openbare Werken en Wederopbouw;
- Voor Staalconstructie werd toegevoegd: A. van Heeswijk, Onderdirecteur van de NV De Vries Robbé en Co
- Voor de Wegenbouw werden aan de commissie toegevoegd: B. Kerkhof, President-commissaris van de NV Wegenbouw, Utrecht en ir. W. van Vliet, Ingenieur van de afdeling Wegenbouw van de NV Hollandsche Beton Mij.

Verder wordt gemeld dat de Directeur Generaal van den Waterstaat eenige deskundigen van zijn Dienst voor den Grond- en Waterbouw en voor den Wegenbouw aan de desbetreffende subcommissies zal toevoegen. Ook bij het bedrijfsleven werd nog verder gezocht naar de nodige extra specialisten.

Opbouw datasystemen

Begin 1945 was de bouwactiviteit voor civiele doeleinden nog nihil. Niettemin was het voor de commissie een klare zaak dat, wilde zij in de toekomst waar werk met vrucht kunnen verrichten, zij in de eerste plaats de beschikking diende te hebben over een behoorlijke prijzenstatistiek van bouwmaterialen. “Het Bureau Documentatie Bouwwezen werd derhalve belast met de taak deze prijsberichtgeving te organiseren.” Medewerking werd verkregen van het Directoraat-Generaal van de Prijzen en andere officiële, zogenaamde bevoegde instanties.

In januari 1944 was het BDB al begonnen met de aanleg van een, wat men noemde statistisch kaartsysteem van een aantal belangrijke bouwmaterialen. Men kon zich op dit systeem abonneren voor de prijs van f 30,- voor de eerste 200 kaarten en vervolgens 6 cent voor elke nieuw geleverde kaart.

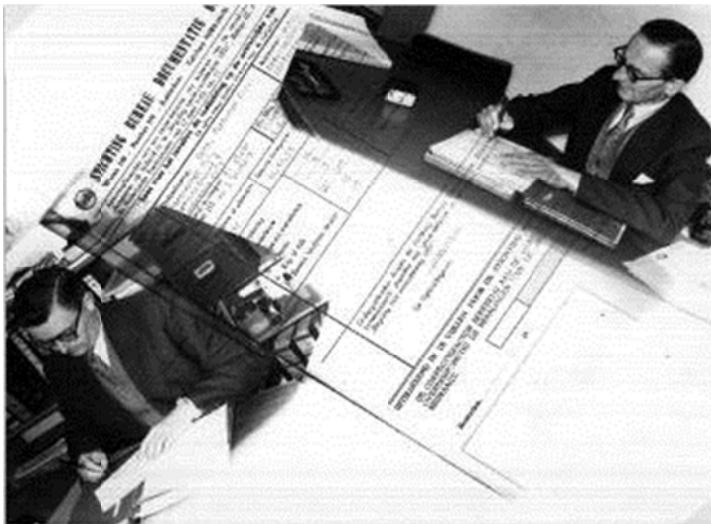

Naast het bijhouden van de prijzen der bouwmaterialen bestond het werk voor een groot deel uit het berekenen van gemiddelde uurlonen in de bouw. Dit was specialistisch werk, lange tijd het werk van de heer Alkemade.

De gegevens van de materiaalprijzen en de lonen, waren in de eerste plaats nodig voor het berekenen van de zogenaamde risicoverrekeningen. Volgens Hans Vink, werkzaam bij het BDB van 1948 tot aan zijn pensionering in 1988 (aanvankelijk aangesteld voor het bijhouden van de materiaalprijsontwikkelingen, later de verpersoonlijking van het BDB als zodanig), "groeide in de naoorlogse opbouwperiode de noodzaak om wijzigingen van prijzen, lonen en sociale lasten tussen de tijdstippen van aanbesteding en oplevering van bouwprojecten, op gecontroleerde wijze te verrekenen. Dat gebeurde aanvankelijk individueel, volgens de risicoregeling 1945. Voor de verschillende aannemers en opdrachtgevers zijn deze individuele berekeningen en controles tijdrovend, vol met mogelijke verschillen van inzicht. Daarom werd bij de Beschikkingen Risicoberekening 1948 en 1951 een nieuwe manier van verrekening ingevoerd. De belanghebbenden konden voortaan volstaan met het opgeven van een aantal eenvoudige kenmerken en maatgegevens van het betreffende bouwwerk. Het BDB berekende dan aan de hand van de standaardprijzen en dito lonen en sociale lasten een correctiefactor. Daarmee kon dan direct het te verrekenen bedrag worden bepaald."

Lange tijd was in de Beschikking Risicoregeling bepaald dat de berekeningen gedaan moesten worden door het BDB. In de loop van de jaren vijftig mochten de bedrijven ook zelf de berekeningen maken, het BDB was daarbij behulpzaam en leverde in ieder geval de benodigde data.

Die cijfers werden vanaf 1961 gepubliceerd in "Bouwmarkt". Dit blad verving de publikatie van de eerder genoemde kaarten. De publikatie van die kaarten bleek veel te bewerkelijk en ook de verspreiding ervan kostte heel wat meer dan uit abonnementsgelden kon worden terugverdiend.

Men kan stellen dat het BDB de wieg geweest is van het latere Bouwcentrum. Jarenlang is het Bureau ook een wezenlijk onderdeel van dat grotere Bouwcentrum geheel gebleven. Al die tijd is echter de stichting Bureau Documentatie Bouwwezen als onafhankelijke stichting blijven bestaan, hoezeer ook het werk verricht werd door mensen in dienst van Bouwcentrum, veelal ook ingebed in het brede werk dat door Bouwcentrum op het vlak van onderzoek, ontwikkeling, opleiding en vooral ook advieswerk werd en wordt verricht.

Het oude Bouwcentrum bestaat niet meer. Specialistische diensten hebben zich verzelfstandigd, al of niet in de vorm van fusies met nieuwe partners in of rondom de bouwwereld. Het blad Bouw wordt inmiddels uitgegeven door Misset. Bouwmarkt ging in 1988 naar VUGA, later naar Delwell. Beide bladen bestaan nog steeds. Bouwcentrum Expo, de oorspronkelijke vorm van de stichting Bouwcentrum anno 1946, is onlangs verhuisd van het Weena naar de Schiekade (hoek Teilingerstraat). Bouwcentrum Advies, fuseerde in 1995 met PRC in Bodegraven. Daar heeft ook het BDB zijn bureaus ingericht.

De maandelijkse BDB-indexcijfers werden tot december 1996 gepubliceerd in Bouwmarkt. In globale vorm kan men ze ook op Internet vinden. Vanaf januari 1997 staan ze in het nieuwe blad Bouwkostentrends.

Aan de ontwikkeling van de cijferreeksen, de onderbouwing en de bruikbaarheid ervan wordt nog steeds gewerkt. Een uitgebreide klantenkring bleef trouw aan het Bureau dat als immer pretendeert om "het bouwwezen" van objectieve en betrouwbare informatie te voorzien aangaande de ontwikkeling van kosten in de bouw". Misschien dat we moeten toegeven dat Bureau Documentatie Bouwwezen in zoverre al te veel pretendeert, waar het eigenlijk slechts gaat om de documentatie van kosten en prijzen in de bouw. Een herziening van het bordje aan de deur zou daarom te rechtvaardigen zijn: Bureau Documentatie Bouwprijzen, al meer dan vijftig jaar.